

ВИСНОВОК

про

наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
«Вплив практики Європейської комісії «За демократію через право» на
розвиток конституціоналізму в Україні»

здобувачки наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Дубас Вікторії Василівни

1. Актуальність теми дисертації

Сучасний етап розвитку української державності характеризується впровадженням європейських стандартів у всі сфери публічно-правових відносин, що зумовлено євроінтеграційними прагненнями України. Задля розвитку демократії й утвердження принципів конституційної держави, зміни, які впроваджуються, мають відповідати європейським нормам і стандартам. Із цього погляду Україна дедалі частіше вступає в нові форми співробітництва з міжнародними органами та організаціями. Прикладом такої співпраці є орган Ради Європи – Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія). Сьогодні Європейська комісія «За демократію через право» відіграє важливу роль у розв'язанні правових проблем, по суті, це незалежний міжнародний експерт з питань конституційного будівництва. І хоча ставлення держав-членів до діяльності Венеційської комісії може відрізнитись, однак важко заперечити вплив її практики на розвиток конституціоналізму в цих державах.

Актуальність дослідження зумовлена низкою нерозв'язаних досі проблем, таких як: недослідженість впливу практики Європейської комісії «За демократію через право» на формування та розвиток конституціоналізму держав, невизначеність механізму впливу її практики, форм, а також суспільно-політичних та юридичних наслідків.

Основна мета роботи – провести комплексну характеристику впливу практики Європейської комісії «За демократію через право» на розвиток конституціоналізму в Україні. Для досягнення поставленої мети та виконання відповідних завдань дослідження обрано сукупність методів правового аналізу, а також застосовано порівняльний аналіз. У роботі здійснено, зокрема, оцінку ефективності законодавчого регулювання співпраці України та Європейської комісії «За демократію через право». Сформульовано поняття практики

Європейської комісії «За демократію через право» та розкрито її політико-правове значення. Визначено основні напрями її впливу на розвиток конституціоналізму в Україні, а також виокремлено шляхи удосконалення конституційної системи в нашій країні для утвердження конституціоналізму.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладена в дослідженні інформація може бути застосована в законодавчій та судовій практиці, у викладацькій діяльності, запропоновані заходи можуть бути взяті за основу при реформуванні та вдосконаленні конституційної системи в Україні.

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради ЛНУ імені Івана Франка, протокол № 27/10 від 26 вересня 2016 року.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до планових тем наукової роботи кафедри конституційного права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка «Удосконалення конституційного процесу, парламентаризму, конституційної юстиції та децентралізації публічної влади в Україні» (2018–2020 роки, номер державної реєстрації 0118U000621), «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення розвитку української державності в умовах конституційної реформи і децентралізації публічної влади в Україні», (2018–2020 роки, номер державної реєстрації 0118U000621) та «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення розвитку української держави, конституційно-правових інститутів в умовах реформи децентралізації публічної влади» (2021–2023 роки, номер державної реєстрації 0121U110203).

3. Особистий внесок здобувачки в отриманні наукових результатів

Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому вперше на дисертаційному рівні здійснено комплексний теоретичний та практичний аналіз проблем впливу практики Європейської комісії «За демократію через право» на розвиток конституціоналізму в Україні, на основі якого обґрунтовано нові наукові положення та розроблено пропозиції з удосконалення правового регулювання співпраці України та Венеційської комісії, а також сформульовано пропозиції щодо забезпечення розвитку конституціоналізму в Україні. Дисертантка запропонувала авторський підхід до визначення поняття практики Європейської комісії «За демократію через право» зовнішньої форми об'єктивації її діяльності, сукупності загальних та індивідуальних актів рекомендаційного характеру, що приймаються в односторонньому порядку і не потребують імплементації.

В. В. Дубас виокремила та обґрунтувала пряму й опосередковану форми впливу практики Європейської комісії «За демократію через право». Так, про опосередковану форму впливу йдеться, коли органи міжнародних організацій при підготовці і прийнятті актів міжнародного права в конкретних випадках щодо України застосовують практику Венеційської комісії. Прямий вплив практики Європейської комісії відбувається вже з волі держави в таких правових формах її діяльності: правотворення (шляхом прямого закріплення рекомендацій у текстах нормативно-правових актів України); правотлумачення (тлумачення приписів національного законодавства у світлі практики Комісії; встановлення факту відповідності припису національного законодавства практиці Венеційської комісії, оцінки національного законодавства на предмет його відповідності практиці Європейської комісії «За демократію через право») та правозастосування (використання рекомендацій органами публічної влади за відсутності національного правового регулювання).

Дисертантка аргументувала, що вплив практики Європейської комісії «За демократію через право» може бути негативним, і саме засади конституційного ладу України є межами участі Європейської комісії «За демократію через право» у вирішенні питань України. В. В. Дубас удосконалила положення щодо співпраці Верховної Ради України та Європейської комісії «За демократію через право».

Результати дослідження, які наведені в дисертаційній роботі та опубліковані в наукових статтях, належать авторці і є її науковим доробком. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих авторкою висновків, рекомендацій

Одержані результати є науково обґрунтованими і достовірними, оскільки повністю підтверджуються сучасними взаємодоповнюваними методами дослідження. Основні положення та висновки дисертації багаторазово апробовано у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях, зокрема в науковому виданні іноземної держави.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

У дисертації авторкою сформульовано та винесено на захист низку доктринальних положень і практичних пропозицій, які містять елементи наукової новизни.

Так, у дисертаційній роботі:

Уперше:

- сформульовано поняття практики Європейської комісії «За демократію через право» як зовнішньої форми об'єктивної її діяльності, сукупності загальних та індивідуальних актів рекомендаційного характеру, що приймаються в односторонньому порядку і не потребують імплементації. Практика Комісії відноситься до «м'якого права» за умови наявності в неї таких ознак: загальний характер; дія спрямована на необмежене коло суб'єктів міжнародного права та не вичерпується одноразовим використанням; політична обов'язковість;

- обґрунтовано, що вплив практики Європейської комісії «За демократію через право» на національні конституційні перетворення здійснюється лише через систему інституційних механізмів, тобто відбувається у разі її використання міжнародними організаціями та її органами, а також національними органами публічної влади;

- виокремлено пряму (direct) та опосередковано (indirect) форми впливу практики Європейської комісії «За демократію через право» на розвиток конституціоналізму в Україні. Прямий вплив відбувається з волі держави у таких правових формах її діяльності як: 1) *правотворення* (шляхом прямого закріплення рекомендацій Венеційської комісії в текстах нормативно-правових актів України); 2) *правотлумачення*; 3) *правозастосування* (за допомогою використання рекомендацій органами публічної влади за відсутності відповідних норм національного законодавства). Вплив практики Європейської комісії «За демократію через право» відбувається в опосередкованій формі шляхом її використання міжнародними організаціями та їхніми органами при підготовці і прийнятті актів міжнародного права щодо України.

Удосконалено розуміння:

- політико-правових наслідків впливу практики Європейської комісії «За демократію через право» як якісного показника її успішності в Україні. Такі наслідки виражаються у тому, що ця практика: 1) запобігає виникненню конституційних конфліктів; 2) відіграє ключову роль при прийнятті рішень міжнародними, передусім європейськими, організаціями та їхніми органами щодо України у зв'язку з сучасними євроінтеграційними процесами;

- можливості не тільки позитивних, а й негативних політико-правових наслідків використання практики Європейської комісії «За демократію через право». У такому разі, засади конституційного ладу України виступають межами участі Європейської комісії «За демократію через право» у вирішенні питань політико-правового розвитку України.

Набули подальшого розвитку положення щодо:

- чинників, що зумовлюють особливий статус Венеційської комісії, а саме: зовнішні (правові основи утворення) та внутрішні (принципи діяльності та компетенція);

- видів співпраці Комісії та України, зокрема, за часом: попередня форма співпраці (надання рекомендацій щодо законопроектів) та наступна (оцінці піддаються прийняті та чинні норми національного законодавства);

- удосконалення співробітництва України та Європейської комісії «За демократію через право», у зв'язку з цим запропоновано удосконалити положення щодо співпраці Верховної Ради України та Європейської комісії «За демократію через право» шляхом внесення зміни до Постанови Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання».

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Публікації у періодичних наукових виданнях інших держав з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувачки

1. Дубас В. В. Опосередкований вплив практики Європейської комісії «За демократію через право» на розвиток конституціоналізму в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. No. 6, vol. 1. С. 71–80.

6.2. Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Дубас В. В. Європейські стандарти конституційної скарги (за позиціями Венеціанської комісії). *Часопис Київського університету права*. 2017. № 1. С. 67–71.

2. Дубас В. В. Сучасна кодифікація виборчого законодавства в Україні: венеціанський вимір. *Часопис конституційного права*. 2018. № 2. С. 60–65.

3. Дубас В. В. Європейські стандарти сучасного парламентаризму (за позиціями Європейської комісії «За демократію через право»). *Часопис конституційного права*. 2019. № 2. С. 60–73.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

1. Особа В. В.¹ Аналіз основних принципів діяльності Європейської комісії «За демократію через право». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матер. XXI звіт. наук.-практ. конф.* Львів, 2015. С. 167–170.

2. Особа В. В. Європейська комісія «За демократію через право»: незалежний експерт чи міжнародна сатисфакція. *Матер. XIV Міжнар. студент.-аспірант. наук. конф.* Львів, 2015. С. 43–45.

¹ Дівоче прізвище дисертантки

3. Особа В. В. Співпраця України та Венеціанської комісії Ради Європи: етапи становлення. *Закарпатські правові читання: матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та студ.* Ужгород, 2015. С. 43–45.

4. Дубас В. В. Роль Європейської комісії «За демократію через право» у проведенні конституційних реформ. *Проблеми державотворення і захист прав людини в Україні: матер. XXIII звіт. наук.-практ. конф.* Львів, 2017. С. 145–148.

5. Дубас В. В. Співробітництво України та Європейської комісії «За демократію через право»: сфери, форми та види. *Проблеми державотворення і захист прав людини в Україні: матер. XXVI звіт. наук.-практ. конф.* Львів, 2020. С. 89–91.

6. Дубас В. В. Усталена практика Венеціанської комісії в актах Конституційного Суду України. *Проблеми державотворення і захист прав людини в Україні: матер. XXVI звіт. наук.-практ. конф.* Львів, 2021. С. 105–108.

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Отримані результати дисертаційного дослідження розширюють та доповнюють теоретичні напрацювання сучасної конституційно-правової науки з проблематики функціонування та розвитку конституціоналізму в Україні в науково-дослідній роботі. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані при викладанні навчальних дисциплін «Конституційне право України», «Конституційне право зарубіжних країн», спецкурсів «European constitutional heritage: doctrinal and practical aspects», «Конституція і конституціоналізм: питання теорії та практики», у підготовці підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, а також у подальших конституційно-правових дослідженнях у зазначеному напрямі.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані висновки, положення та пропозиції можуть бути використані в науково-дослідній діяльності – у дисертації сформульовано проблеми функціонування та напрями розвитку конституціоналізму в Україні; у правотворчій діяльності – як теоретичний матеріал при розробці законопроектів про внесення змін до Конституції України, інших законопроектів та підзаконних правових актів, а також конкретні рекомендації щодо змін у чинному законодавстві можуть стати основою законодавчих

ініціатив з питань удосконалення співпраці України та Європейської комісії «За демократію через право»; у правозастосовній діяльності використання одержаних результатів уможливить виробити загальні рекомендації застосування практики Європейській комісії «За демократію через право» національними правозастосовними органами; у навчальному процесі – при підготовці здобувачів вищої освіти за напрямом підготовки «Право», викладанні дисциплін конституційно-правового спрямування, а також при розробці навчальних посібників, підручників та інших напрацювань з навчального курсу «Конституційне право України».

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовленням та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

Дисертацію заслухано та обговорено на фаховому семінарі кафедри конституційного права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від 19 листопада 2021 року). Під час обговорення дисертації вагомим зауважень, які стосуються суті роботи, не було висловлено.

Загалом дисертаційна робота Дубас Вікторії Василівни «Вплив практики Європейської комісії «За демократію через право» на розвиток конституціоналізму в Україні» є завершеною науковою працею в межах поставлених завдань, у якій науково обґрунтовано теоретичні положення впливу практики Європейської комісії «За демократію через право» на розвиток конституціоналізму в Україні.

На основі вищесказаного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Вплив практики Європейської комісії «За демократію через право» на розвиток конституціоналізму в Україні» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та п. 10 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 979 від 21.10.2020).

2. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»).

3. Наукові праці Дубас В. В., опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають п.11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 979 від 21 жовтня 2020 р.

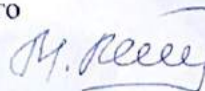
4. Дисертація «Вплив практики Європейської комісії «За демократію через право» на розвиток конституціоналізму в Україні» Дубас Вікторії Василівни рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного
права ЛНУ імені Івана Франка

 Сергій РАБІНОВИЧ

кандидата юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
права ЛНУ імені Івана Франка

 Марта МОЧУЛЬСЬКА

«19» листопада 2021 р.

Підписи доктора юридичних наук Рабіновича С. П. та кандидата юридичних наук Мочульської М. Є. засвідчую

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка

доц. Ольга ГРАБОВЕЦЬКА